

Strafbaarstelling van zelfbevrijding en onttrekking aan elektronisch toezicht

Inleiding

Het Nederlandse wetsvoorstel voorziet in een strafbaarstelling van zelfbevrijding uit penitentiaire inrichtingen, tbs-klinieken en justitiële jeugdinrichtingen. Daarnaast wordt het onttrekken aan elektronisch toezicht, zoals de enkelband, expliciet strafbaar gesteld. Ook het niet of te laat terugkeren van onbegeleid verlof valt onder de strafbaarheid, met een inkeerregeling voor wie zich binnen 48 uur vrijwillig meldt. Het doel van deze regeling is het versterken van het gezag van de rechterlijke beslissing en de rechtsstaat, en het duidelijk maken dat onttrekking aan straf of behandeling niet zonder consequenties kan blijven.

Internationale vergelijking

- Nederland (wetsvoorstel): Zelfbevrijding / ontsnapping is strafbaar, ook tijdens verlof (met inkeerregeling).
- Duitsland: Zelfbevrijding vaak niet strafbaar; alleen bij verzwarende omstandigheden of hulpverlening (§ 120 StGB).
- Frankrijk: Zelfbevrijding strafbaar (Code pénal art. 434-27 e.v.), met zwaardere straffen bij geweld of corruptie.
- Nederland (wetsvoorstel): Onttrekking aan elektronisch toezicht is expliciet strafbaar.
- Duitsland: Elektronisch toezicht beperkt toegepast; overtredingen leiden niet altijd tot aparte straf.
- Frankrijk: Onttrekking aan elektronisch toezicht is expliciet strafbaar en wordt gelijkgesteld aan ontsnapping.
- Nederland (wetsvoorstel): Niet terugkeren uit verlof is strafbaar (met 48u-inkeerregeling).
- Duitsland: Niet terugkeren uit verlof leidt tot disciplinaire gevolgen, geen automatische strafbaarstelling.
- Frankrijk: Niet terugkeren uit verlof leidt tot disciplinaire gevolgen, maar is binnen EM-kader strafbaar.

Conclusie:

Nederland kiest met dit wetsvoorstel voor een duidelijke strafbaarstelling, vergelijkbaar met Frankrijk. Duitsland is terughoudender en bestraft vooral hulpverlening bij ontsnapping.

Strafbaarstelling en reikwijdte daarvan

Iedereen die hulp verleent bij het onttrekken aan detentie, tbs-behandeling of elektronische detentie dient in de zin der wet strafbaar te zijn. Voor volwassenen zou hiervoor een minimale gevangenisstraf van twee jaar moeten gelden.

Motivatie

- Het veiligheidsgevoel in de samenleving wordt ernstig ondermijnd als straffen en behandelingen eenvoudig kunnen worden ontlopen.
- Het financiële beslag op de samenleving is hoog: opsporing, extra beveiligingsmaatregelen en juridische procedures brengen grote kosten met zich mee.
- Voor de gedetineerden en patiënten zelf is het schadelijk: ontsnapping of onderbreking verstoort hun behandeling of resocialisatie en vergroot de kans op recidive.

Handhaving in de praktijk

- Politie en justitie dienen snel en gecoördineerd op te treden bij signalen van ontsnapping of onttrekking aan toezicht.
- Reclassering speelt een belangrijke rol bij het monitoren van personen onder elektronisch toezicht en moet over de middelen beschikken om bij overtredingen direct melding te maken.
- Justitiële inrichtingen en tbs-klinieken moeten duidelijke protocollen hanteren voor verlop, controle op terugkeer en onmiddellijke melding bij niet-naleving.
- Door digitale koppelingen tussen systemen (politie, DJI, reclassering) kan sneller worden ingegrepen en wordt de pakkans aanzienlijk vergroot. Daarbij geldt dat de Nederlandse en Europese privacywetgeving bij onttrekking aan straf of behandeling voor deze personen tijdelijk niet meer van toepassing is. Totdat zij opnieuw zijn aangehouden of zichzelf weer hebben gemeld, hoeft de Nederlandse en Europese privacywetgeving bij de opsporing niet te worden gerespecteerd.
- Indien een onttrekking plaatsvindt, dient binnen 24 uur een melding op televisie te worden gedaan, direct aansluitend aan het NOS Journaal. In deze melding wordt een recente foto getoond, evenals de naam van de persoon die zich aan zijn straf of behandeling heeft onttrokken. Dit vergroot de kans op snelle opsporing en versterkt het signaal naar de samenleving dat onttrekking onaanvaardbaar is.